REZILIENȚA SOCIETALĂ V/S REZILIENȚA SOCIALĂ: DELIMITĂRI CONCEPTUALE

SOCIETAL RESILIENCE V/S SOCIAL RESILIENCE: CONCEPTUAL DELIMITATIONS

CZU: 316.42 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.86**

Veronica PRISACARU,
ORCID: 0000-0002-2952-6888
e-mail: veronica.prisacaru@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The main purpose of the research was to carry out a synthesis study of the conceptualization of the societal resilience in relation to the social resilience. In order to achieve the proposed goal, the following methods were used: bibliographic and historiographical analysis, synthesis, generalization, deduction, formulation of conclusions and reasonings.*

As a result of the study, two angles of examination of social resilience and societal resilience were identified: by stating them as the ability/capacity to respond to the unfavorable external influences or by highlighting their procedural side. At the same time, having been found a series of similarities in the definitions of social resilience and societal resilience within each approach perspective, the distinctive features of the societal resilience were specified. Implicitly, it was proposed to define societal resilience as society's ability to face various adverse external influences, through innovative responses and strategies, capable not only to ensure society's functionality at the previous parameters, but also contributing to its advanced evolution.

Keywords*: external influences, response, social resilience, societal resilience.*

INTRODUCERE

După cum remarcă Bruijne et al., chiar dacă conceptualizarea rezilienței a parcurs o cale lungă și a avut diferite fațete deontologice, în ultima perioadă termenul dat este tot mai frecvent asociat cu capacitatea sistemelor sociale de a rezista adversităților și a face față schimbării și incertitudinilor [1], fiind remarcată creșterea rapidă a interesului pentru reziliență în ultimii douăzeci de ani, ca răspuns la neliniștea crescândă cu privire la șocurile reale și potențiale care ar testa limitele capacităților de adaptare ale indivizilor, regiunilor, țărilor și instituțiilor [2].

Astfel, în contextul reflecției de către Bruijne et al. a tradițiilor academice de abordare a rezilienței, de rând cu psihologia și ecologia, este menționată pătrunderea acesteia în științele sociale unde este utilizată cu sensul de „a descrie răspunsurile comportamentale ale comunităților, instituțiilor și economiilor” [3, p.39].

Printre primii care au utilizat conceptul de reziliență în științele sociale este evidențiat Aaron Wildavsksy care, în lucrarea sa „Searching for Safety” editată în

1988, l-a utilizat cu sensul de strategie sau soluție pentru factorii de decizie care au de a face cu riscul și incertitudinea [1]. Astfel, anticiparea și reziliența sunt evidențiate de Wildavsksy ca cele mai largi alternative strategice în încercarea de a crea siguranța [4].

MATERIALE ȘI METODE

În vederea atingerii scopului propus al cercetării, au fost parcurse următoarele etape:

- Sinteza abordărilor existente ale rezilienței sociale și societale, evaluarea similitudinilor și diferențelor;
- Identificarea aspectelor specifice ale rezilienței societale față de reziliența socială;
- Propunerea propriei definiții a rezilienței societale.

În calitate de surse de informații au servit 22 publicații în domeniul de referință, fiind utilizate următoarele metode de cercetare: studiul bibliografic și istoriografic, sinteza, generalizarea, deducția, formularea concluziilor și raționamentelor.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Actualmente, prin investigarea publicațiilor dedicate rezilienței în contextul științelor sociale, constatăm doi termeni utilizați în acest sens*: reziliența socială* și *reziliența societală*, de cele mai multe ori fiind în același context. O incursiune în abordările conceptuale comparative ale rezilienței sociale și rezilienței societale este redată în tabelul 1.

Tabelul 1. Reziliența socială vs reziliența societală – abordări conceptuale comparative

Reziliența socială	Reziliența societală
Elucidarea ca o abilitate/capacitate de a răspunde la intervenții externe	
• Abilitatea grupurilor sau comunităților de a face față stresurilor și perturbărilor externe ca urmare a schimbărilor sociale, politice și de mediu [5]; • Capacitatea oamenilor și comunităților de a face față stresului și șocurilor externe [6]; • Capacitățile sistemului de a face față sau de a răspunde, inclusiv consecințele și riscurile unei recuperări lente sau slabe [7]; • Capacitatea societății de a face față adversității, valorile și instituțiile sale rămânând intacte, pe de o parte, precum și capacitatea societății de a face față unui mediu în schimbare, uneori ostil, prin schimbarea și reajustarea în moduri noi și inovatoare, pe de alta [8];	• Capacitatea unei societăți de a rezista și de a se recupera ușor și rapid de șocuri [14]; • Capacitatea comunităților de a reține în mod flexibil întreruperile majore și de a reveni și înainta rapid după declinul inevitabil al funcționalităților lor de bază [15];

• Capacitatea unui individ, a unui grup sau a unei organizații de a-și continua existența sau de a rămâne mai mult sau mai puțin stabil, în fața unei surprize, fie privarea de resurse sau o amenințare fizică [9]; • Capacitatea măsurabilă a oricărui sistem urban, cu locuitorii săi, să mențină continuitatea prin toate șocurile și stresul, adaptându-se și transformându-se în mod pozitiv către durabilitate [10]; • O construcție pe mai multe niveluri, dezvăluită de capacitățile indivizilor și ale grupurilor de a promova, a se angaja și de a susține relații sociale pozitive și de a suporta și a se recupera de factorii de stres și izolarea socială [11].	• Capacitatea creată de sistemele locale care ajută oamenii și locurile să se adapteze și să avanseze într-un mediu în schimbare [16].
Elucidarea laturii procedurale	
• Reacție adaptivă de răspuns la adversitate prin trei procese: recuperare, sustenabilitate și creștere [12]; • Un proces care leagă o rețea de capacități adaptative (resurse cu atribute dinamice) de adaptare după o tulburare sau o adversitate [13].	• Răspunsuri și strategii la nivelul indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societăților care se confruntă cu probleme societale complexe [17, 18].

Sursă: elaborat de autor în baza:[5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18].

Astfel, în temeiul datelor expuse în figura 1, constatăm existența a două unghiuri de examinare a rezilienței sociale și rezilienței societale: prin enunțarea acestora ca abilitate/capacitate de a răspunde la influențe externe nefavorabile, sau prin evidențierea laturii procedurale a rezilienței, adică a reacției de răspuns ca element determinant în conceptualizarea acesteia. Tot odată, se reliefează clar o serie de similitudini în definirea rezilienței sociale și a rezilienței societale în cadrul fiecărei perspective de abordare:

1. Atât reziliența socială, cât și cea societală sunt examinate ca abilitate sau capacitate de a face față/rezista stresurilor/șocurilor/adversității etc. dacă ne referim la primul unghi de abordare [5,6,7,8,9,10,11,12,13], sau ca reacție sau proces de adaptare/răspuns la influențele externe nefaste în cazul celui de-al doilea unghi de abordare [14,15,16,17,18].

2. Ambii termeni încorporează condiția de a fi continuată existența indivizilor/comunităților/sistemelor afectate [7,9,10,11,12,14,15, 16];

3. Atât în unele abordări ale rezilienței sociale [8,10,12], cât ale rezilienței societale [15,16] se evidențiază necesitatea de a avansa chiar în dezvoltare după efectele adverse ale influențelor externe.

Prin urmare, se confirmă afirmația lui Keck și Sakdapolrak, precum că toate definițiile rezilienței sociale se referă la entități sociale, fie ele persoane fizice, organizații sau comunități, și abilitățile acestora de a tolera, absorbi, face față și a se adapta la pe-

ricolele sociale și de mediu de diverse tipuri [19] la care adăugăm raționamentul că conceptul de reziliență societală este abordat în mod similar.

De rând cu elementele comune ale definițiilor examinate, pot fi identificate și diferențe, acestea referindu-se la modul general de abordare a ambilor termeni, laconic în unele cazuri, și cu un grad mai înalt de comprehensivitate, în altele. Spre exemplu, dacă Kwok et al se limitează la definirea rezilienței sociale ca capacitatea oamenilor și comunităților de a face față stresului și șocurilor externe [6], alți autori precizează și factorii acestora, ca schimbările sociale, politice și de mediu [5], privarea de resurse sau o amenințare fizică [9]. O serie de definiții conțin referințe la modalitățile de acțiune necesare, ca schimbarea și reajustarea în moduri noi și inovatoare [8], adaptarea și transformarea în mod pozitiv către durabilitate [10], recuperarea, sustenabilitatea și creșterea [12], pregătirea civilă, societală și capacitatea militară [14].

În pofida dificultăților în conceptualizarea distinctă a rezilienței societale de reziliența socială, identificăm anumite aspecte specifice ale rezilienței societale. Astfel, după cum remarcă Burgess, termenul de reziliență societală a înlocuit reziliența socială în unele contexte, odată cu transferul rezilienței în categoria de întrebare politică, „ întrebare despre cine trebuie să-și adapteze viața la noile condiții generate de șoc și cine trebuie să-și transforme viața" [20]. În opinia aceluiași autor, reziliența societală se referă la reziliența societății de ansamblu, mai degrabă decât la indivizi sau grupuri specifice, fiind vizate valorile și tradițiile distincte ale societăților, ca obiceiurile, limbile vorbite, religiile și moștenirea spirituală, distincțiile etnice etc. Implicit se precizează că problema rezilienței societale constă în păstrarea drepturilor și privilegiilor, demnității și moralității societății întregi [20]. În opinia lui Apostol et al. termenul „societal" este o noțiune mai cuprinzătoare, incluzând elemente legate de migrație, identitate, coeziunea internă etc. [21], afirmație susținută și prin abordarea rezilienței societale de către Haavik ca un domeniu de cercetare eterogen cu multe conotații diferite, dintre care unele se intersectează, contrastează sau se îmbogățesc reciproc, în timp ce altele există mai mult sau mai puțin în paralel fără prea interferențe [22]. Același autor precizează că reziliența societală reprezintă o componentă relativ tânără a științei securității, având încă dificultăți în conceptualizare.

CONCLUZII

1. Prin examinarea abordărilor existente a conceptelor de reziliență socială și reziliență societală, putem identifica două unghiuri de examinare: ca o abilitate/capacitate de a răspunde la intervenții externe sau prin evidențierea laturii lor procedurale. Tot odată, constatăm existența unor similitudini, ca:

a) Examinarea ambilor termeni ca capacitate de a face față/rezista stresurilor/șocurilor/adversității sau ca reacție sau proces de adaptare/răspuns la influențele externe nefaste;
b) Încorporarea de ambii termeni a condiției a fi continuată existența indivizilor/comunităților/sistemelor afectate;

c) Evidențierea necesității de a avansa în dezvoltare după eliminarea efectelor influențelor externe nefaste.

2. În pofida faptului că esența și conținutul rezilienței sociale și rezilienței societale deseori se intersectează, susținem ideea că reziliența societală reprezintă o formă de manifestare a rezilienței sociale, cu referire la societatea de ansamblu. În acest context, considerăm relevant de a defini reziliența societală ca capacitatea unei societăți de a face față diferitor influențe externe adverse, prin răspunsuri și strategii inovatoare, apte nu doar să mențină funcționalitatea la parametrii săi anteriori, dar și să asigure avansarea în dezvoltare.

REFERINȚE

1. BRUIJNE, M., BOIN, A., EETEN, M. Resilience: exploring the concept and its meanings. In: *Designing Resilience: Preparing for Extreme Events*. 2010, pp. 13–32.În: https://www.researchgate.net/publication/48323614_Resilience_Exploring_the_Concept_and_its_Meanings [Accessed: 12.04.2024]
2. MANCA, A. R., BENCZUR, P., GIOVANNINI, E. *Building a Scientific Narrative Towards a More Resilient EU Society. Part 1: a Conceptual Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. În:https://ideas.repec.org/p/ipt/iptwpa/jrc106265.html [Accessed: 15.04.2024]
3. KLEIN, R.J.T., NICHOLLS, R.J., THOMALLA, F. Resilience to natural hazards: How useful is this concept? In: *Environmental Hazards*. 2003. Vol 5 (1-2), pp. 35–45. În:https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1464286704000105 [Accessed: 12.04.2024]
4. WILDAVSKSY, A. *Searching for Safety. 1st edition*. New York: Routledge, 1988. În:https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781351316248/searching-safety-aaron-wildavsky [Accessed: 11.05.2024]
5. ADGER, W.N. Social and Ecological Resilience: Are They Related? In: *Progress in Human Geography*, 2000. Vol. 24 (3), pp. 347-364. În:https://www.researchgate.net/publication/235737390_Social_and_Ecological_Resilience_Are_They_Related [Accessed: 10.06.2024]
6. KWOK, A.H., DOYLE, E.E.H., BECKER, J., JOHNSTON, D., PATON, D. What is 'social resilience'? Perspectives of disaster researchers, emergency management practitioners, and policymakers in New Zealand. In: *International Journal of Disaster Risk Reduction.* 2016. Vol. 19, pp. 197-211. În:https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2212420916302096 [Accessed: 06.05.2024]
7. TURNER, B. L., KASPERSON, R., MATSON, P, MCCARTHY, J., CORELL, R., CHRISTENSEN, L., ECKLEY, N., KASPERSON, J., LUERS, A., MARTELLO, M., POLSKY, C., PULSIPHER, A., SCHILLER, A. A framework for vulnerability analysis in sustainability science. In: *Proceedings of the National*

Academy of Sciences of the United States of America. 2003. Vol. 100 (14), pp. 8074-8079. În:https://groups.nceas.ucsb.edu/sustainability-science/2010%20weekly-sessions/session-3-09.27.2010/supplemental-readings-from-princeton-group/Turner%20et%202003%20Vulnerability%20framework.pdf/at_download/file [Accessed:01.04.2024]

8. SAMUEL NEAMAN INSTITUTE. *The concept of social resilience. 2005.* În:https://www.neaman.org.il/Files/%D7%94%D7%97%D7%95%D7%A1%D7%9F%20%D7%94%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%AA%D7%99_1-134.pdf [Accessed: 18.04.2024]
9. LONGSTAFF,, P. *Security, resilience, and communication in unpredictable environments such as terrorism, natural disasters, and complex technology*. Cambridge: Harvard University Press, 2005. În:https://www.researchgate.net/publication/242107885_Security_Resilience_and_Communication_in_Unpredictable_Environments_Such_as_Terrorism_Natural_Disasters_and_Complex_Technology [Accessed: 10.06.2024]
10. CITY REZILIENCE PROFILING PROGRAM. *Social Resilience Guide.* În:https://urbanresiliencehub.org/wp-content/uploads/2018/11/Social-Resilience-Guide-SMALL-Spreads-1.pdf [Accessed: 12.06.2024]
11. CACIOPPO, J., REIS, H., ZAUTRA, A. Social Resilience. The Value of Social Fitness With an Application to the Military. In: *American Psychologist.* 2011. Vol. 66(1), pp. 43–51. În:https://www.researchgate.net/publication/49740669_Social_Resilience_The_Value_of_Social_Fitness_With_an_Application_to_the_Military [Accessed: 12.06.2024]
12. MURRAY, K., ZAUTRA, A. *Community Resilience: Fostering Recovery, Sustainability, and Growth.* In: *Ungar (Ed.). The Social Ecology of Resilience. A Handbook of Theory and Practice.* New York: Springer Science+Business Media, 2012. pp. 337–345. În:https://www.researchgate.net/publication/227229632_Community_Resilience_Fostering_Recovery_Sustainability_and_Growth [Accessed: 09.02.2024]
13. NORRIS, F., STEVENS, S., PFEFFERBAUM, B., WYCHE, K., PFEFFERBAUM, R. Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. In: *American Journal of Community Psychology. 2008. Vol.* 41, pp. 127–150. În:https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18157631/ [Accessed: 12.02.2024]
14. NATO PUBLIC DIPLOMACY PROGRAMMES. *Increasing societal resilience: innovative ways to counter disinformation and hostile information activities.* 2022. În:https://www.nato.int/structur/pdd/2022/220411-ResilienceContentGuidelines.pdf [Accessed: 07.04.2024]
15. ELTRAH, M. Societal resilience: from theory to policy and practice. In: *Linkov, I., Palma-Oliveira, J. (eds). Resilience and Risk. NATO Science for Peace and Security Series C: Environmental Security.* Springer, Dordrecht. 2017.

În:https://doi.org/10.1007/978-94-024-1123-2_10 [Accessed: 12.04.2024]
16. NATIONAL CONSORTIUM FOR SOCIETAL RESILIENCE. În:https://www.alliancembs.manchester.ac.uk/research/recovery-renewal-resilience-from-covid-19/national-consortium-for-societal-resilience/ [Accessed: 01.04.2024]
17. ANHOLT,R., DULLEMEN, C., CARVALHO, J.S., RIJBROEK,J., SIECKELINCK, S., SLOOTMAN, M. *Understanding Societal Resilience: The Case for Engaged Scholarship.* Legal, Policy, and Economic Systems. Michael Ungar: Oxford University Press, 2021. pp. 551-564. În:https://academic.oup.com/book/41117/chapter/350425663 [Accessed: 18.05.2024]
18. INSTITUTE OF SOCIETAL RESILIENCE. În: https://www.resilience-institute.nl/en/the-isr/ [Accessed: 19.04.2024]
19. KECK, M., SAKDAPOLRAK, P. What is social resilience? Lessons learned and ways forward. In: *Erdkunde.* 2013. Vol. 67(1), pp.5-18. În:https://www.researchgate.net/publication/235989714_What_Is_Social_Resilience_Lessons_Learned_and_Ways_Forward [Accessed: 18.05.2024]
20. BURGESS, J.P. *From `social` to `societal`: Resilience politicized*. Socio-economy & New Tech, 2022. În:https://axa-research.org/get-research-insights/what-is-societal-resilience [Accessed: 05.04.2024]
21. APOSTOL, A.C., CRISTACHE, N., NĂSTASE, M. Societal resilience, a key factor in combating hybrid threats. In: *International Conference „Knowledge-based organization*”. 2022. Vol. XXVIII (2), pp 107-115. În:https://intapi.sciendo.com/pdf/10.2478/kbo-2022-0057 [Accessed: 12.06.2024]
22. HAAVIK, T.K. Societal resilience – Clarifying the concept and upscaling the scope. In: *Safety Science*. 2020. Vol. 132. În:https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753520303611 [Accessed: 15.06.2024]

NOTĂ. Cercetarea a fost realizată în cadrul subprogramului 010501 „*Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice”*, autoritatea finanțatoare – Ministerul Educației și Cercetării.